

Capitolul I

Începuturile Ministerului Public

Ministerul Public reprezintă, în cadrul sistemului jurisdicțional, o singularitate a țărilor de drept romano-germanic, având ca arhetip modelul francez, și este moștenitorul unei tradiții care urcă până la domnia regelui Filip al IV-lea (zis „cel Frumos”, 1285-1341).

Păzitori ai drepturilor regale și apărători ai interesului public, însărcinați cu urmărirea infractorilor și cu protecția celor slabi, „oamenii regelui” au exercitat până la Revoluția Franceză (1789) un *Minister Public* pe care reformele napoleoniene l-au preluat și perpetuat până în zilele noastre.

Sintagma prezintă un dublu înțeles. Pe de o parte, ea desemnează ansamblul magistraților însărcinați de către societate să exercite acțiunea publică; pe de o altă parte, expresia privește magistratul care, în ședința de judecată, reprezintă statul, societatea. Acești magistrați constituie pe lângă jurisdicțiile represive ceea ce se numește astăzi *parchetul*. Originea termenului de parchet rămâne controversată. Unii consideră că acesta provine de la faptul că, inițial, procurorul regelui nu era un magistrat și își exercita funcțiile sale pe parchetul sălii de ședință, și nu pe estrada rezervată tribunalului. Tot așa, fiind obligați să se ridice în picioare în fața judecătorilor, ca și părțile din proces, procurorii au devenit „magistratura în picioare”, față de „magistratura de scaun”, expresie prin care sunt desemnați judecătorii¹.

Alții consideră că termenul ar fi rezultat din aceea că în Franța, sub Vechiul Regim, procurorii sau avocații regelui se reuneau într-un „mic parc”, iar în sala de ședințe tot într-un loc special, rezervat, mic².

Așa cum am precizat mai sus, Ministerul Public în accepțiunea de „corp aparte” este o creație franceză și nu a existat nici în dreptul roman și nici în celelalte sisteme judiciare antice și medievale.

Ca instituție el aparține sistemului inchizitorial și din punct de vedere istoric apariția sa e plasată la începutul secolului al XIV-lea în Franța, în timpul domniei regelui Filip cel Frumos.

Este adevărat că rădăcinile sale ancestrale rămân îndepărtate; așa, de pildă, în legislația Romei Antice, spre secolul al III-lea d.H., a apărut un principiu nou în urmărire, acela al urmăririi din oficiu (în cadrul procedurii „*cognitio extraordinem*” de la sfârșitul imperiului), sau a acționat acel *defensor civitatis* care, după cum îi arată și numele era, protectorul orașului, trebuia să apere pe săraci și pe oprimați, dar nu putem spune că întruchipau ideea ministerului public, în înțelesul său modern.

Așadar, cel mai devreme se poate admite că o atare instituție apare în veacul al XIII-lea și, în orice caz, cea de „procuratores” este menționată expres la începutul secolului al XIV-lea. Pe atunci, *procuratores* erau agenții care reprezentau interesele diferiților clienți în

¹ T. Pop, *Drept procesual penal*, vol. II, Cluj, 1946, p. 294.

² S. Tzitzis, G. Bernard et D. Jolivet (sous la direction de), *Dictionnaire de la police et de la justice*, PUF, Paris, 2011, p. 222.

fața jurisdicțiilor de judecată, un fel de mandatarî sau avocați. În realitate, seniorii nu puteau să-și valorifice, în persoană, drepturile lor fiscale în fața justiției și, ca atare, trebuiau reprezentați; pentru această delegare erau folosiți „procuratorii”, care într-o formulă abreviată au devenit „procureurs”. La rândul lor, regii aveau procuratori, procurori care le susțineau interesele în fața barei.

În acest context Filip cel Frumos este cel care a obligat pe procurori să depună jurământ de credință și să servească exclusiv interesele regale, așa cum rezulta din ordonanța din 25 martie 1302 în care întâlnim pentru prima dată termenul de „procuror al regelui”, care acționa pe lângă tribunalul seniorial. După asemenea evoluții se pare că, la mijlocul veacului al XIV-lea, instituția Ministerului Public se construise în datele sale esențiale; treptat, atribuțiile procurorului s-au schimbat, s-au amplificat și diversificat, încetând a mai fi numai mandatarii regelui, pentru promovarea intereselor sale personale. Este vorba mai ales de dobândirea unor atribuții publice exercitate în numele monarhului, astfel că procurorii regelui au dobândit însărcinarea de a urmări faptele ce erau pedepsite de diferitele ordonanțe, chiar dacă părțile vizate nu o făceau.

Erau chemați să pună concluzii, dar nu puteau însă să pună în mișcare acțiunea penală, decât după ce cauza era cercetată, instrumentată, adică informațiunea începută.

Fără îndoială că ofițerul care exercita aceste atribuții nu mai era simplu mandatar, agent, însărcinat personal al regelui. El îndeplinea deja o funcție publică; din simplu „procurator” devine magistrat, *procuror* în deplinul înțeles al termenului de mai târziu.

Desigur, evoluțiile și transformările presupuse de un asemenea proces rămân încă nu pe deplin cunoscute. Specialiștii domeniului, precum D'Aguesseau (1668-1751), considerau că prima idee de a conferi acestor ofițeri dreptul de a cere, în numele regelui, moartea și pedepsirea vinovaților ar fi rezultat din faptul că, în procesele intentate de clerici, pentru crime de lezmaiestate, regii înșiși acționau în calitate de acuzatori. În consecință, monarhul a delegat acest atribut. Dimpotrivă, alții [de exemplu, P. Hélie (secolul al XIV-lea)] apreciau că această transformare se explică prin însăși modificarea operată în conținutul principiului regalității; se poate spune că, până la acea epocă, regele nu a fost altceva decât suveranul vasalilor săi, interesele acestuia nu constau decât în exercitarea acelei suveranități și în administrarea domeniilor sale. Prin urmare, și acțiunea procurorilor săi se limita la gestionarea intereselor lui fiscale. Mai târziu însă, atunci când regalitatea tinde să ajungă centrul tuturor intereselor statului, când, în principiu, regele devine suveran peste toate, are paza generală a regatului său, se manifestă ca singurul reprezentant al societății, iar interesele generale se confundau cu interesele sale particulare. De aici s-ar fi născut dreptul regelui de a urmări pe răufăcători, drept care a fost delegat procurorilor regali, ce intentau astfel acțiunea publică în numele regelui. Caracterul și atribuțiile unei atari instituții aveau să fie pe deplin stabilite printr-o ordonanță din 1670. Treptat și rapid acest corp de agenți specializați s-a ridicat la nivelul și prestanța magistraturii.

Astfel stabilit, Ministerul Public a funcționat până la Revoluția Franceză de la 1789 când, odată cu introducerea dispozițiilor procedurale engleze, el a fost suprimat, pentru a fi reintrodus prin legea din 7 pluviôse, an IX. Cu această ocazie, funcțiile Ministerului Public au fost scindate în două: misiunea de a controla aplicarea legii și executarea pedepsei revenea comisarilor numiți de rege, în timp ce acuzarea publică a fost încredințată unui acuzator public. Constituția anului VIII a revenit apoi, instituind pe lângă fiecare tribunal comisari ai guvernului ale căror funcții corespundeau practic celor ale magistraților

parchetelor de azi³. Prin legea din 16/24 august 1790, Ministerul Public era definit drept o „magistratură specială stabilită pe lângă unele instanțe judecătorești, în scopul de a reprezenta societatea și, în numele acesteia, de a veghea ca în activitatea de judecată să se aplice dispozițiile legale de ordine publică și de a face să se execute hotărârile pronunțate.” A fost consacrat apoi și de Codul de instrucție criminală din 1808 și funcționează și astăzi.

Opinia publică și doctrina au privit întotdeauna, în majoritate, favorabil instituția Ministerului Public și activitatea acestuia.

Este vorba, pentru începuturi, în Franța, de iluștri jurisconsulți și/sau gânditori politici precum: P. Ayrault (1536-1601), Montesquieu (1689-1755), J.-G. Thouret (1746-1794), Henrion de Pansey (1742-1829), susținători entuziasmați ai acestuia.

În Anglia, J. Bentham (1748-1832), în lucrarea sa *Teoria pedepsei* (1830), demonstrează inconvenientele sistemului englez, al acțiunii populare, găsind o adevărată garanție a represiunii în instituția Ministerului Public. Mai târziu, în mod constant, curentul doctrinar s-a pronunțat pentru menținerea instituției, însă cu o serie de corective, menite să o adapteze la cerințele realităților economico-sociale.

La noi, instituția Ministerului Public a fost introdusă mai întâi în Muntenia, prin Regulamentul organic din 5 martie 1831 (Regulamentul), după sistemul rusesc în vigoare în Basarabia din 1818. Reformele lui Alexandru Ipsilanti aduc însă primele semne ale unei instituții premergătoare celei a procurorului. Astfel, aduși la departamentul de criminalion preveniții erau „judecați” de față cu un armaș (al doilea sau al treilea) îndatorat să asculte cercetarea și hotărârea „fără de a vorbi de la sineși ceva în vreun chip”, dar care trebuia să raporteze lui Vodă. Așa cum remarca C. Sărățeanu „era deci un procuror, un procuror mut”⁴. Considerat de unii specialiști prima noastră constituție (A. Rădulescu), Regulamentul trata în capitolul VII despre organizarea, funcționarea și competențele tribunalelor, consacrand astfel principiul separației puterii judecătorești de cea administrativă. El institua tribunalele de district (județ) care judecau pricinile civile, comerciale și corecționale, două curți judecătorești (divanurile judecătorești) la București și la Craiova, ca instanțe de apel, și o Întăită Curte sau Întăitul Divan. Recursul în casație se făcea la Domn, care putea fie să confirme hotărârea Întăitei Curți, fie să trimită pricina în fața Curții de revizuire, care se întrunea o dată pe an și judeca în ultimă instanță. De asemenea, se impune precizarea că pentru locuitorii satelor funcționa un judecător care încerca împăcarea părților.

Prin art. 216 și 217 se reglementa, pentru prima dată la noi, instituția procurorului. Astfel, potrivit prevederilor acestora: „*Se vor orândui pe lângă judecătorii procurori, care se vor numi de Domn și vor priveghea cu scumpătate pravila și regulamentele, potrivitându-se numai la întâmplările la care se aduc a se săvârși întocmai hotărârile judecătorești și a îngriji pentru toate câte privesc asupra pazei, bunei ordini și liniștii publice.*”

De aceea toate pricinile care se caută la judecătoria pe lângă care procuratorul va fi numit trebuie a i se face cunoscut; el se va afla de față la cercetarea și hotărârea tuturor pricinilor de judecată însă nu va putea fi de față, când judecătorii, trăgându-se în deosebite odăi, se chibzuiesc între dănșii.”

³ J.M. Carbasse (sous la direction de...), *Histoire du Parquet*, Paris, PUF, 2000, p. 9 și urm.

⁴ C. Sărățeanu, *Câteva cuvinte asupra vechilor instituții, legi, proceduri și asupra personalului judecătoresc din Țara Românească înainte de regimul legilor de azi*, București, Imprimeria Statului, 1901, p. 35.

Dacă acestea le erau funcțiunile „constituțional stabilite”, statutul lor a fost dezvoltat prin legea adoptată de Obșteasca Adunare la 29 decembrie 1832 „privind datoriile procurorilor”. Potrivit acestui act normativ, procurorii erau „*slujbași orânduși de către stăpânire pe lângă deosebitele judecătorii și divanuri ca să privegheze cu dinadinsul de a se păzi cu toată scumpătatea pravilele spre a face cunoscut stăpânirea toate lucrurile și trebuințele acelei judecătorii.*” (art. I)

Ca atribuții generale erau stabilite: asistarea în ședință, a observa ca judecătorii să nu se abată de la lege, anunțând pe ministrul justiției când se dovedea aceasta; iar cele speciale constau în obligațiile de a urmări crimele, a aduna probele și a cere aplicarea pedepsei. Există, așadar, o confuziune a funcțiilor de exercitare a acțiunii publice, de susținere a acuzării și de instrucție a probelor (cauzei), stare care avea să fie înlăturată ulterior prin crearea judecătorului de instrucție.

Se puna acum, pentru întâia oară, și în sarcina procurorilor de a „iscodi” vinile, de a aduna dovezile de culpabilitate și de a cere pedepsirea „măcar de s-ar și împăciui părțile cele păgubase cu vinovații și s-ar lăsa de judecată.”

Ei erau ajutați „ca niște slujbași ai poliției judecătorești”, de „orice slujbaș obștesc și încă de orice particular.” În special, subcârmuitorii plășilor și polițmaisterii erau datori, dacă aflau de vreo vină sau nelegiuire, să înștiințeze pe procuror.

Când se zvonea de o vină care comporta pedeapsa cu moartea sau ocnă, procurorul era dator să se deplaseze la fața locului, iar dacă era împiedicat, să delege pe subcârmuitorul plășii sau pe comisarul de poliție să o facă în numele său.

Învinovătitul se aducea dinaintea lui. Cu o atare ocazie, acesta culegea informațiile și mărturiile și făcea raport prezidentului judecătoriei, cerându-i să ordone arestarea. După cercetare de către judecătorie, care se făcea prin prezidentul ei, cu oficiu de judecător de instrucție, procurorul își exprima părerea asupra felului vinii și a pedepsei ce se cuvenea. Procurorii judecătoriilor trimiteau procuratorului secției criminale a divanului judecătoresc toate hârtiile pricinii, judecate sau numai cercetate, după felul ei. Tot astfel procedau și procurorii secției criminale a divanului judecătoresc față de procurorul înaltului divan, când era loc de apel și față de marele logofăt, când era vorba de hotărâri desăvârșite⁵.

Legiuirea repartiza astfel procurorii: unul la Înalțul Divan, doi la divanul judecătoresc din București, unul pentru secțiunea criminală și altul pentru cea civilă, doi la divanul judecătoresc din Craiova, câte unul la tribunalul comercial din Capitală și cel din Craiova și, în fine, câte un procuror pe lângă fiecare dintre cele 18 tribunale județene, în afară de cele din Ilfov, unde, întrucât erau două secțiuni, se instituiau doi procurori.

În fine, de remarcă faptul că aceste prime reglementări ale instituției ministerului public nu cuprindeau dispoziții referitoare la șefii („capii”) Parchetului – cum ar fi Procurorul general sau Primul-procuror – ceea ce înseamnă că aceste funcții nu existau⁶.

La 1834 s-a numit Procurorul Înaltului Divan, în persoana D-sale Aga Iordache Florescu, iar ca substitut căminarul D. Filipescu; așadar, „Aga Iordache Florescu este deci cel dintâi Procuror General al supremei instanțe”⁷. Tot în același an în calitate de Procuror

⁵ I.C. Filitti, I. Suchianu, *Contribuții la istoria justiției penale în Principatele Române*, București, Tipografia și legătoria închisorii centrale „Văcărești”, 1928, p. 70.

⁶ F.T. Apostol, *Ministerul Public*, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fiii, București, 1892, p. 31.

⁷ C. Viforeanu, *Cuvântare la Ședința solemnă pentru deschiderea noului an judecătoresc*, ianuarie 1932, Dreptul nr. 1, 10 ianuarie 1932, p. 6.

al Comisiei de revizie a fost desemnat Costache I. Manu. „Condica de procedură criminalicească” din 1841, inspirată în mare parte din Codul de instrucție criminală francez (1808), ținea seama de legea din 1832 privind datoriile procurorilor. Poliția judiciară era atribuită acestora, precum și comisarilor de poliție în capitală, politzmaisterilor în orașe și subcârmuitorilor la sate. Procurorii dădeau la judecători „înscris de pârâciune”, după care instrucția este continuată, precum în Codul austriac de procedură, de către judecătorie, instanța care urma a judeca pe fond cauza. Așadar, instituția franceză a judecătorului de instrucție nu era încă cunoscută la noi. Dar pe când în sistemul austriac și cel rusesc instrucția era secretă, în Condica românească se prevedea că era făcută „în ședință, de președinte”, „cu ușile descuiate” și „în auzul tuturor”, după vechiul obicei. Procurorul mai intervenea apoi, precum în sistemul rusesc, spre a cerceta dacă hotărârea era sau nu conformă cu pravila și dacă se cuvenea, deci, să se facă apel⁸.

În Muntenia executarea hotărârilor criminale (penale) era încredințată la București vornicului de temnițe (armașul de altădată), la Craiova ocârmuitorului județului prin îngrijitorul temnițelor (fostul vtori-armaș) și ocârmuitorului în celelalte județe.

Deși „rudimente” ale instituției Ministerului Public se regăsesc încă din proiectul de constituție întocmit de marele logofăt Dimitrie Sturdza (1826), aceasta își face apariția mai târziu în Moldova, practic în contextul realizării proiectului unirii celor două principate românești.

Spre deosebire de situația din Muntenia, Regulamentul organic adoptat la Iași în 1832 nu a prevăzut înființarea Ministerului Public, precizându-se numai în art. 388 că pentru supravegherea disciplinară a magistraților și observarea activității instanțelor judecătorești marele logofăt al dreptății va fi ajutat de patru „revizori”, care însă, așa cum s-a remarcat, corespund mai degrabă inspectorilor judecătorești de mai târziu⁹. Un proiect de lege pentru înființarea unui minister public avea să fie respins de adunare în 1834¹⁰, iar „legea procurorilor” din 1852 a rămas neaplicată.

În materia executării sentințelor penale, competențele aparțineau, la Iași, armașului și vtori-armașului, ajutați de ispravnicul de temniță, de „jandarmii trebuincioși”, iar în ținuturi, ocârmuitorilor. Instituția procurorilor avea să fie introdusă în Moldova abia la 26 martie 1862, prin extinderea dispozițiilor legale în vigoare în materie din Muntenia, precum și apoi în temeiul Legii pentru înființarea Curții de Casațiune și de Justiție, promulgată la 12 ianuarie 1861, dar intrată în vigoare și pusă în aplicare la 28 martie 1862.

Din perspectivă istorică generală „Proiectul pentru Procurori din 29 Decembrie 1832” a fost considerat drept actul de înființare a instituției Ministerului Public în Țara Românească, al cărui centenar, în 1832, era celebrat ca atare de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție¹¹.

⁸ I.C. Filitti, *Despre vechiul drept penal român*, București, 1924, p. 19-22.

⁹ I.C. Filitti, I. Suchianu, *op. cit.*, p. 69.

¹⁰ Analele parlamentare, IV, partea 2, p. 435-440.

¹¹ C. Viforeanu, *Cuvântare...*, *op. cit.*

Capitolul II

Întemeierea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Apariția instituției Ministerului Public în sens modern este strâns legată de cea a instanței supreme sub formula Înaltei Curți de Casație și Justiție, concepută ca un element principal al constituirii statului unitar român modern, de tip european. Astfel, amplul proces de creare la gurile Dunării a unui stat puternic, capabil să participe la realizarea echilibrului european în această zonă geografică de importanță strategică majoră, a presupus unirea celor două principate, Moldova și Țara Românească, și organizarea unui sistem politico-statal de tip european, cu instituții politice, judiciare și o legislație de aceeași natură, după modelul țărilor vest-europene, promotoare ale proiectului. Dacă acesta a dobândit valoare de obiectiv al noului echilibru european prin Tratatul de la Paris din 1856, configurarea lui avea să se realizeze prin *Convenția de la Paris* din 7/19 august 1858, care a trasat liniile ferme de transformare a celor două țări românești, lucru ce avea să se înlăptuiască în cei 7 ani de domnie a lui Alexandru I. Cuza (1859–1866) și în perioada imediat următoare acesteia.

1. Stabilirea cadrului juridic general. Cele 50 de articole ale documentului consacrau juridic bazele statului român modern, jucând rolul de „proiect constituțional”, e adevărat, elaborat în cadrul unei conferințe internaționale și adoptat de marile puteri ale timpului.

Deși stipula o unire imperfectă, în sensul constituirii unei confederații între cele două principate, convenția prevedea și trei autorități comune ale acestora: Comisia Centrală, ca for de unificare legislativă și de inițiere a legilor comune; o armată comună prin unificarea milițiilor din cele două țări și, în sfârșit, o singură Curte de Casație și Justiție, pentru aplicarea unitară a legilor la întregul teritoriu al Principatelor Unite. Totuși, așa cum remarcă juristul-istoric Andrei Rădulescu, Curtea de Casație era sortită să rămână (se pare chiar după concepția alcătuitoarelor convenției!) elementul cel mai puternic de unire între cele două țări: schimbările în compunerea ei urmau să fie mult mai rare, iar continuitatea ca instanță judecătorească și rolul politic ce-l putea avea uneori, precum stabilirea unui mod uniform de judecată, acționau în acest sens.

Astfel, Convenția de la Paris fixa în patru articole (38–41) statutul primei instanțe supreme a României:

„Art. 38 – Se va institui o Întăită Curte de Justiție și de Casație comună ambelor principate. Ea va avea sediul la Focșani. Se va întocmi o lege pentru organizarea ei. Membrii ei sunt inamovibili.

Art. 39 – Hotărârile date de Curte și de judecățile pronunțate de tribunale, din ambele Principate, vor fi aduse în mod exclusiv în fața acestei Curți de Casație.

Art. 40 – Ea va exercita un drept de cenzură și de disciplină asupra tribunalelor.

Ea va avea drept de jurisdicție exclusivă asupra propriilor ei membri în materie penală.

Art. 41 – Ca Înalta Curte de Justiție, va avea în căderea ei a se pronunța asupra urmărilor ce vor fi deschise contra miniștrilor de către Domn sau adunare și va judeca fără apel”.

După cum se poate observa, cele patru articole exprimă regulile principale ale regimului unei instanțe supreme, cuprinzând statutul comun al acesteia, cel al magistraților componenți și atributele definitorii ale Curții.

Parchetul era conceput, în mod implicit, ca un element component al sistemului, menit să reprezinte societatea, să promoveze interesul public și să susțină acuzarea în procesele penale.

Potrivit acestor dispoziții, mai întâi, în sesiunea din 1859, Comisia Centrală a elaborat și publicat „Proiectul de legiuire pentru înființarea unei Curți de Casațiune și de Justiție pentru Principatele Unite ale României”, iar în februarie 1860 acesta era transmis Adunărilor legiuitoare din cele două principate. Astfel, proiectul legii a fost susținut în fața Camerei Legislative din București prin Raportul Comisiei ad-hoc de analiză și prezentare a acestuia, prezidată de Constantin Bosianu (primul decan al Facultății de Drept din București și, ulterior, consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție) și a fost votat la 30 iunie 1860, iar la 6 iulie același an, la Iași. Întrucât cele două adunări legiuitoare au votat texte diferite, pentru a se evita blocajul, Adunarea legiuitoare de la București a trebuit să aprobe în unanimitate, la 19 iulie 1860, textul votat la Iași, care a devenit astfel legea organică a înaltei instanțe. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a sancționat și promulgat prin Decretul domnesc nr. 1 din 12 ianuarie 1861, dat la Iași, Legea pentru înființarea Curții de Casațiune și Justiție, care a fost publicată în Monitorul Oficial al Țării Românești nr. 18 din 24 ianuarie (în litere cu caractere latine), iar în cel al Moldovei nr. 88 din 29 ianuarie (cu litere chirilice), contrasemnate de Manolache Kostache, prim-ministrul de la București, și Mihail Kogălniceanu, de la Iași, amândoi moldoveni.

Înființarea unei instanțe de acest gen, cu competența de a controla aplicarea legilor pe întregul cuprins al celor două țări române – Moldova și Țara Românească – asigura unitatea vieții juridice naționale și, prin aceasta, promova unitatea politică desăvârșită prin viitorul stat român modern. În același timp, se crea premisa eliminării stării contrare cerințelor democrației moderne, de confuzie a puterilor în stat, în favoarea înfipării principiului fundamental al separării puterilor.

Capitolul III (cuprinzând art. 10–15) „Despre Ministerul public” reprezenta veritabilul „act de naștere” al acestei instituții fundamentale a statului de drept. Potrivit art. 10 acesta, „așezatu lângă Curtea de Casațiune”, se compunea din: un procuror general și 3 procurori de secțiune [câte unul pentru Secțiunea I a reclamațiunilor, Secțiunea a II-a Civilă și Secțiunea a II-a Criminală (Penală)]. Spre deosebire de președinte și consilierii (judecătorii) Curții, care erau inamovibili, „funcțiunile” de procurori erau amovibile (art. 17).

Atribuțiile procurorului general prevăzute de legea organică a supremei instanțe (art. 11) priveau dreptul acestuia de a asista la ședințele generale ale secțiilor unite și la cele ale fiecărei secțiuni, de a repartiza (împărți) lucrările procurorilor de secție și de a „îi însărcina cu suplinirea după trebuință”. În caz de lipsă a procurorului general, locul lui era ținut de ceilalți procurori, în ordinea vechimii în funcție.

Referitor la atribuțiile procurorilor (în general), legea prevedea dreptul acestora „de a vorbi în toate cauzele ce se dezbat înaintea Curții”, „de a-și da părerea despre aplicațiunea legii”, precum și „de a lua concluziuni” (art. 12).

Totuși, în cauzele civile, deși aveau o competență generală de a participa la ședințe și de a pune concluzii, erau „datori a opina mai cu seamă spre a apăra interesele nevârșnicilor, interesele dotale ale femeilor, starea civilă a persoanelor, interesele celor zămisliți și ne-născuți încă, a celor înstrăinați fără reprezentanți în Țară, acelor supuși interdicțiunii și a osebitelor așezăminte publice și de binefacere” [art. 12 alin. (2)].

Apoi, legea prevedea două reguli principale, despărțitoare ale funcțiilor de consilier (judecător) și de procuror (reprezentant al Ministerului Public) precizând că „Procurorii, în nici un caz, nu au voie să asiste, nici să ia parte la deliberațiunile judecătorilor, care sunt totdeauna secrete, ci numai la tratarea pricinilor” [art. 12 alin. (4)].

În fine, se preciza faptul că atunci „când funcționează în interesul obștesc sau în interesele proprii ale Statului”, procurorii nu puteau fi recuzați.

Se reglementa după aceea dreptul Ministerului Public, ca singur sau „luând înțelegerea cu Departamentul Dreptății”, de a ataca „pentru rea interpretare a legii înaintea Curții de Casație, hotărârile desăvârșite și actele celorlalte instanțe judecătorești în pricini civile, când nu se vor ataca de părțile interesate, însă numai în interesul legii și după expirarea termenului de apel.” Se preciza în continuare că hotărârea de casare ce intervenea astfel nu avea niciun efect pentru „prigonitorii care nu au atacat în casație hotărârea casată a instanței inferioare” (art. 13).

Referitor la relațiile dintre membrii Ministerului Public, se prevedea că procurorul general avea dreptul „de control și de priveghere” asupra concluziilor pregătite de procurorii de secțiune pentru a le înfățișa Curții de Casație; dacă șeful parchetului nu încuviința concluziile procurorului de secțiune și acesta din urmă insista în părerea sa, atunci procurorul general „însărcina pe celălalt procuror de secțiune a ține cuvântul, sau ținea el însuși cuvântul, în ședința de înfățișare a pricinii” (art. 14).

Sub aspect administrativ, Ministerul Public avea cancelaria sa, compusă din „trei scriitori aleși de primul procuror și pe care îi va pune sub imediata direcțiune și ordine a unuia dintre procurorii de secțiune în însușirea de cap al cancelariei sale” [art. 15 alin. (1)].

De asemenea, legea de înființarea Curții de Casație stipula o incompatibilitate generală în sensul că „Membrii Curții de Casație, funcționarii Ministerului Public, grefierii și subgrefierii acestei Curți nu pot fi în același timp membri ai Adunării Elective, ai Comisiunii Centrale, nici miniștri” (art. 15).

Procurorii, la fel ca și membrii și grefierii Curții, se numeau de către Domn, la propunerea ministrului de justiție, iar pentru aceasta trebuiau să aibă vârsta de 30 de ani împliniți și să posede însușirile prescrise pentru calitatea de consilier (judecător), respectiv: 1. A fi mirean, născut pământean, sau a fi dobândit împământenirea cea mare (cu efecte depline) și a nu fi supus niciunei protecțiuni străine; 2. A avea întrebuințarea drepturilor civile; 3. A nu fi falit nereabilitat sau osândit la o pedeapsă infamantă și afflictivă, sau numai infamantă; 4. A avea domiciliu în Principatele Unite. Se preciza că nu se putea acorda derogare pentru niciuna dintre aceste însușiri. Sub aspect profesional, candidatul trebuia să posede diplomă de doctor sau licențiat în drept, eliberată de o facultate juridică din țară sau din străinătate, și să fi exercitat profesiunea de avocat ori funcția de magistrat timp de 7 ani sau să fi fost profesor universitar pe aceeași perioadă, la una dintre facultățile de drept din țară. Din cauza lipsei de specialiști titrați universitari în domeniu, art. 80 din legea organică prevedea, cu caracter tranzitoriu, condiții de capacitate mult mai ușoare pentru primii opt ani.

Instalarea președinților, membrilor și procurorilor curții se făcea în audiență solemnă a secțiunilor unite. Primul președinte deschidea ședința și da cuvântul procurorului general,

care cerea citirea decretului de numire și primirea jurământului noului magistrat. După ce curtea da act procurorului general de cererile sale, primul președinte ordona grefierului a da citire decretului de numire și desemna pe doi membri ai curții, cei mai de curând numiți. Sau numai pe unul, desemnându-și și procurorul general un membru al parchetului. Acești doi magistrați, mergeau să aducă dintr-o cameră vecină pe noul numit și să-l introducă în sala secțiunilor unite, unde săvârșea înaintea curții jurământul prescris tuturor funcționarilor. Curtea lua apoi act de prestarea jurământului și invita prin primul președinte, pe magistratul numit a-și lua locul între membrii săi.

În privința concediilor, procurorii de secție le solicitau și obțineau de la procurorul general, atunci când durata acestora nu trecea peste o lună; peste această perioadă competența de acordare aparținea Ministerului Dreptății (art. 30). Procurorul general adresa această solicitare întotdeauna Ministrului Dreptății (art. 31).

Conform art. 41, Ministerul Justiției, adresându-se prin procurorul Curții de Casație sau direct ori în urma inițiativei acestuia și fără prejudicierea (vătămarea) dreptului părților interesate, denunța instanței supreme orice hotărâre și orice act prin care judecătorii și-ar fi însușit atribuțiuni peste competența lor și ar fi comis vreun exces de putere sau delict relative la funcțiunile lor. În acest din urmă caz, când instanța decidea anularea hotărârii ori actului respectiv, se constituia de îndată în Curte de Justiție și proceda la judecarea culpabililor.

Printre competențele instanței supreme în calitate de Înalță Curte de Justiție se numără și judecarea tuturor membrilor Ministerului Public, judecând și hotărând pe fond, hotărârile respective fiind aduse la îndeplinire prin Ministerul Dreptății (art. 42).

Un rol important revenea procurorului în promovarea și soluționarea pricinilor (cauzelor) urgente în sensul că, potrivit art. 51 din legea organică, se socoteau urgente acele pricini în privința cărora parchetul cerea cercetarea cu precădere (requisitoare de Ministere public), pricinile pentru care s-a pronunțat moartea, pricinile civile și cele criminale în care se regăsea interesată Națiunea și îndeobște toate cele considerate astfel prin lege, care se judecau cu prioritate. „Rechizitoarele” Ministerului Public care nu sufereau întârziere puteau fi prezentate în oricare ședință și se judecau de către Curte „fără a urma trebuința de a se înscrie la rând” [art. 51 alin. (6)].

Referitor la participarea procurorului la judecarea cererii în casațiune, se cuvine precizat mai întâi faptul că atunci când Ministerul Public era „parte principală” se adresa în acest scop „prin act formal către Președintele Curții” [art. 43 alin. (2)] și cererea era scutită de taxa de 20 de galbeni „în pricinile civile și comerciale” [art. 46 alin. (3)]. Înainte de citirea raportului de către judecătorul desemnat în acest sens în unul din „birourile speciale anume desemnate pentru aceasta”, președintele era dator să-l comunice procurorului general, împreună cu dosarul „pentru ca și Ministerul Public să-și poată formula concluziile sale” (art. 54); procurorul înapoia Curții dosarul cu toate hotărârile cu trei zile libere înaintea zilei de înfățișare (art. 55). În toate pricinile procurorul vorbea cel din urmă și numai atunci când Ministerul Public era „parte prigonitoare”, părțile prigonitoare luau cuvântul la urmă (art. 58). Concluziile procurorului erau menționate în hotărârile Curții, care se pronunțau în numele Domnitorului, alături de lămuririle raportorului, întâmpinările părților, motivele și dispozitivul, numărul și numele judecătorilor care au luat parte la judecată (art. 60). Alături de acuzați, Ministerul Public avea „dreptul de recuzațiune” și în contra membrilor trași la sorți pentru a face parte din complet.

O importantă atribuție legală era conferită procurorilor prin prevederile art. 56 din lege, în contextul cercetării pricinilor, și ținea de disciplina acesteia. Astfel, potrivit textului legal invocat, fiecare ședință a curții dura „cel puțin cinci ore”, începând la ora 11⁰⁰ dimineata și ținând „până la 4 ore după amiază”. Orice judecător care venea după ora 11 sau ieșea înainte de ridicarea ședinței era supus „globirii”, o sancțiune constând într-o sumă amputată din salariul cuvenit. În acest sens, în fiecare zi de ședință, grefierul „ținea registrul” despre judecătorii „absenți sau supuși globirii”, „adeverit” prin semnătura președintelui. „Jumătate din salariul judecătorilor înscriși în registrul globirii, fie ei absenți cu concediu sau fără concediu, se va scădea de la fiecare din ei, pre fiecare zi de absență sau de întârziere și se va împărți între ceilalți judecători, care au fost de față la tact în acea zi la ora prescrisă” [art. 56 alin. (6)]. Erau scutiți de această globire „numai judecătorii absenți pentru cauză de boală constatată și adusă la cunoștința Curții”, dar nu se puteau folosi de „globirea” celorlalți absenți. De asemenea, aceste măsuri priveau și pe grefieri și pe toți ceilalți impiegați ai curții, cu precizarea că globirile luate de la ei se împărțeau cu ceilalți dintre ei care îndeplineau sarcinile celor absenți și penalizați.

Ministerului Justiției, prin „organul Procurorului”, cât și Procurorului „de la sine”, îi revenea dreptul de a controla „stricta păzire a măsurilor prescrise prin acest articol”. Până la întocmirea regulamentului special pentru disciplină și poliția grefierilor și a celorlalți impiegați ai curții, păreriile pornite în contra neîndeplinirii îndatoririlor acestora erau cercetate de Președinte și procuror „care împreună vor hotărî cele de cuviință, după dreptatea și înțelepciunea lor.”

2. Instalarea Curții de Casație și a Parchetului său. Înalta Curte de Casație și Justiție a fost instalată la 15/28 martie 1862, dată fixată prin decret domnesc, în urma raportului ministrului justiției.

Astfel, acesta din urmă arăta:

„Prea Înălțate Doamne!

Prin ordonanța Domnească de astăzi sub No. 82, Măria Voastră ați bine voit a institui Curtea de Casație, numind pe membrii ce au să o compue. Imposibilități însă materiale nu-i vor putea permite a începe lucrările ei îndată precum ar fi de dorit; lipsa de un local încăpător, mobilarea localului cu toate trebuincioasele, organizarea grefii, care după legiuirea specială a Curții este să se numească de dânsa, strângerea dosarelor la un loc, și în fine chiar strămutarea și întrunirea membrilor care se află în diferite părți ale țării sunt piedici ce nu permit îndată instalarea Curții.

Pentru aceste considerente propui înălțimei Voastre să binevoiți a fixa printr’o ordonanță ziua deschiderii seanțelor și instalării Curții de Casație, și totdeauna a încuviința ca, până la întocmirea noiei grefi de către însăși Curte, grefele existente ale Înaltei Curți din București și Curții Princiare din Iași să se mențină cu tot personalul lor precum și ceilalți funcționari pentru serviciul Curții, spre păstrarea tuturor hârtiilor și expedierea lucrărilor curente.

Sunt cu cel mai profund respect
Al Măriei Voastre
Prea plecat și prea supus servitor
(ss) C. N. Brăiloiu”